

ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ (СЛОВА ТА ВИРАЗИ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ЗОВНІШНОСТІ)

Городній С. М.

Мова як засіб спілкування має яскраво виражений соціальний характер, де суспільні функції активно впливають на її структуру і багато в чому визначають її розвиток. У цьому плані комунікативний статус і сутність японського молодіжного сленгу складає теоретичний і практичний інтерес.

Лінгвістика останніх 20-25 років активно переключилась з вивчення письмової мови на вивчення та аналіз безпосередньо живого спілкування, живого природного мовлення, оскільки безпосереднє усне мовне спілкування продовжує залишатися найважливішою сферою мови, оскільки „розмовна мова – це в деякому сенсі мінімальна система національної мови, філогенетично й онтогенетично первісна система, найважливіша за діапазоном суспільної й індивідуальної значущості” [Скребнев, 1985, 8, 9].

Хрестоматійним стало висловлення видатного лінгвіста про те, що „літературна мова менше сама створює, ніж бере створене життям, а мовне життя вирує головним чином в розмовній мові окремих людських групувань”. Всі інші функціональні різновидності застосування мови є похідними, вторинними від елементарної й основної форми – розмовної.

Ці положення як правило сприймаються й іншими дослідниками. Тому задачею даного дослідження є відображення не стільки літературної мови, скільки нестандартної лексики й фразеології.

Питання про мову та культуру постало ще в 1822 році в працях В. Гумбольдта. Хоча на даний час всі погоджуються з тим, що це різні поняття, деякі вчені, наприклад А. Грімшо, розглядають відношення мови та культури як відношення взаємної детермінації, що дозволяє описувати явища мови та культури як такі, що належать до єдиного структурно однорідного процесу.

Як зазначалося вище, вихідною формою людського спілкування є усна комунікація. Для задоволення комунікативних потреб тих, хто говорить, використовуються лексичні та фразеологічні одиниці різних реєстрів, в тому числі літературна мова та нестандартна лексика. Очевидно, що це властиво всім

розвинутих природних мовам, і цей факт дає підстави погодитися з тим, що в повсякденному спілкуванні майже не вимагається використання лише літературної мови, оскільки це може сприйматися як порушення природного процесу комунікації. Вірність даного положення стає переконливішою, якщо дослухатися до живого мовлення носіїв мови, особливо молодого віку, які користуються в усному мовленні загальними й спеціальними сленгізмами.

В даній роботі розглядаються ті сленгові слова та вирази, а також їх етимологія, які стосуються частин тіла.

Частини тіла

Зовнішність.

В японській мові є багато слів, що стосуються частин тіла. Чимало слів описують як гарну зовнішність, так і її недоліки.

Про привабливість й про зовнішність взагалі. Існують такі лексеми на позначення непривабливого, некрасивого обличчя: **busu** (некрасива жінка), **buotoko** (некрасивий чоловік). **Busu** – зневажливе й грубе слово, яке, використане щодо молодої жінки, може бути розцінене як дискримінаційне, й за його використання можуть подати в суд.

Слова **busutto shita** або **busutto shiteiru** означають «негарний», «непривабливий» й походять від лексеми **busu**. В сучасній японській мові слово **okachimenko** часто використовується як синонімом **busu**.

Певною мірою застарілими синонімами слів **busu** та **buotoko** є **hyottoko** та **okame**. **Okame**, ймовірно, походить від лексеми **otafuku** (негарна жінка). Ієрогліфи, якими записується **otafuku**, означають «велике щастя», можливо тому що чоловікові такої жінки не треба дуже турбуватися щодо її вірності.

Цікавішим є походження слова **okame**. На Новий рік у японців є багато традиційних ігор. Правила однієї з них полягають в тому, щоб зібрати з закритими очима маску **okame** з різних її частин. **Okame** – це традиційна маска, яка використовується в священних синтоїстських танцях **kagura**. Вважається, що той, кому вдасться скласти маску найкращим чином, забезпечив собі щастя в наступному році.

Bukiryō або **busaiku** та **fubijin** – теж є лексемами, що використовуються на позначення некрасивої особи. Перші два слова можуть використовуватися як щодо жінок, так і щодо чоловіків; останнє слово в дослівному перекладі означає «некрасива люди-

на», його використовують лише щодо жінок. Префікс *bu/fu*, що зустрічається в цих словах, означає заперечення «не», *kiryō* означає красу обличчя, а *saiku* означає «витончений витвір або роботу «Синонімічними за значенням до згаданих слів є лексеми **mini-kui hito** (негарна людина), **henna kao** (дивне обличчя) та непристойне сленгове словосполучення **mazui tsura** (дослівно «гірка мордяка»). **Tsura** – це вульгаризм від слова **kao** (обличчя). Проте найобразливішим словом щодо зовнішності молодої жінки є лексема **obake** («монстр»). Це слово та ще образливіше **bakemono** («чудовисько») часто використовують з презирством та зневагою для позначення дівчат або молодих жінок, які зловживають косметикою й роблять занадто густий та яскравий макіяж (**atsu-gesho**), або тих, хто зробив невдалу косметичну операцію.

Nafutarin означає «негарна дівчина» й походить від англійського слова **naphthalene** (нафталін) – хімічна речовина, що входить до складу камфорних кульок і відлякує моль та інших комах. Скорочена форма **nafu** позначає дійсно дуже негарну дівчину. В наступних двох виразах також можна простежити цікаві асоціації японців з комахами. В японській мові існує вираз **mushi ga tsuku**, який можна перекласти як «комаха сіла на квітку або дерево чи якусь іншу рослину», проте цей вираз має ще одне значення «жінка, у якої є коханець», а вислів **mushi ga tsukanai** означає жінку, настільки непривабливу, що навіть комашка не хоче звертати на неї увагу.

Ще одною лексемою, яка означає дуже непривабливу людину як чоловічої, так і жіночої статі є **chinkushya**. В цьому складному слові частина **chin** – це назва породи собак – японський спанієль, особливість собак цієї породи в тому, що очі, вуха й ніс здаються скупченими посередині морди. **Kusha** – це скорочена форма від дієслова **kushyamu** «чхати». Тобто дослівно цей вислів можна перекласти як «японський спанієль, який чхає», тобто дуже некрасивий.

Лексеми **abata-zura** та **kabocha-zura** означають «рябе обличчя». Дослівно, *abata* – це ямка, лунка, слід на шкірі; *kabocha* – це гарбуз. *Zura* – це фонетично змінене **tsura** – грубе слово, що означає «обличчя, морда, мордяка». Словом **nikibi-zura** позначаються обличчя, покриті прищами: **nikibi** – це «прищ». Ластовиння японською мовою буде **sobakasu**, і якщо людина дуже сильно вкрита ластовинням, – її називають **sobakasu-yaro** або **sobakasu-darake**.

Darake – це прислівник, який означає «дуже, повністю» й використовується в негативному контексті. В українській культурі, як взагалі в західній, певна кількість ластовиння сприймається як приваблива риса, японці ж, навпаки, відчують до нього відразу.

Shiwa darake або **shiwakucha** використовуються для позначення людини, обличчя якої вкрито зморшками. **Shiwa** японською мовою означає «зморшка». А **kuchya** – це скорочення ономапоетими **kuchya-kuchya**, що позначає звук паперу, коли його мнуть чи розривають. Таким чином, словосполучення **shiwakucha babā** – це зневажлива назва жінки похилого віку. Невеличкі зморшки називаються **kojima**; **ko** – це зменшувальний префікс. Є й ще одна, вишуканіша назва зморшок на обличчі: **karasu no ato** (дослівно це: «сліди від ворони»).

В різних культурах рослинність на обличчі у чоловіків викликала неоднакове ставлення. В традиційній японській культурі на відміну, наприклад, від слов'янської чи західної чоловіки не носили борід. Тому є чимало зневажливих слів стосовно бородачів взагалі й самих борід зокрема.

Hige – це загальноновживане й нейтральне слово, що позначає бороду або волосся, що росте навколо роту (**kuchi**), щік (**hoho**) та щелепи (**ago**). Таким чином, **kuchihige** – це вуса, **hohohige** – бакенбарди, а **agohige** – борода.

Проте сьогодні борода стає популярною серед молодих японців, що ще раз доводить значний вплив іноземної культури на Японію. Молоді люди, які носять бороду, називаються збірним словом **hige-zoku** (дослівно: «клан бороди», «плем'я бороди»).

В японській мові є багато слів, які описують зовнішність дуже детально, починаючи від форми очей і закінчуючи загальною привабливістю чи непривабливістю.

Обличчя.

Uma-zura (кобиляча морда), **geta** (японські дерев'яні сандалі) та **rakkyō** (цибуля) використовуються на позначення обличчя, яке звучується в підборідді.

Щодо форми голови взагалі, в японській мові існують такі слова й словосполучення: **atama dakkachi** (від **atama** – голова, **dakkai** – величезний) – так говорять про людину, голова у якої велика по відношенню до тіла. Цим словосполученням також позначають людину, яка дуже начитана й по-книжному розумна, якій, проте, не вистачає елементарного здорового глузду. Японці

інколи навіть вживають приказку **atama dekkachi shiri subori (subomari)**. Її зміст адекватний українському прислів'ю «почав за здоров'я, а кінчив за упокій».

Лексеми **tongari atama (tongari** означає «гостроконечний»), **biriken atama** означають гостроконечну форму голови. **Zeppeki atama (zeppeki** – це прірва) позначає людину, голова у якої пласка ззаду. Як правило, це зумовлено тим, що японці кладуть свої немовлята на спину.

Волосся.

Hage або **hage atama** – зневажливі назви лисих чоловіків. У слова, яке означає «лисий» є багато синонімів та синонімічних словосполучень: **hage chabin** (абсолютно лисий, як чайник), **zenippage** (дослівно: «лисий, як монета») – так говорять про людину, у якої є залисини, синонімом **zenippage** є лексема **jarippage** (*jarī* – японською мовою «гравій»); **hage choro** та **usuppage** означають «лисуватий». **Choro** означає «слизький». На позначення лисини в японській мові є також декілька ономатопоема: **teka-teka** (яскравий), **pika-pika** (блискучий) та **tsuru-tsuru** (гладенький). Лексема **bōzu** має подвійну семантику. Цим словом зневажливо називають як буддійського монаха, так і лису людину. **Taiwan bōzu** – зневажлива назва людини, у якої є кругла лисина на самій маківці голови. Проте лексеми **bōzu** та **hage** також мають значення «привабливий чоловік».

В японській мові є також багато зневажливих та принизливих слів для позначення різних типів волосся. **Shiraga** – сиве волосся; **wakajiraga** – передчасно сиве волосся; **gomashio atama** – волосся з краплями сивини.

Akage означає «рижий». В сучасній Японії це слово вже не є образливими, оскільки дуже багато японців, особливо молодих, фарбують своє волосся у найрізноманітніші відтінки червоного кольору.

Очі

Вирячені й великі очі японці називають **demekin** або **deme**. **Demekin** – це назва екзотичної тропічної рибки з великими круглими виряченими очима. Необхідно пам'ятати, що слово **demekin** є досить грубим, тому якщо хтось хоче сказати, що у когось великі очі, то це звучатиме так: **karea ha me ga tyotto deteiru**.

Короткозорість в японській мові позначається двома розмовними, різними за звучанням, але однаковими за ієрогліфічним

написанням словами: **chikame** та **kingan**. Більш зневажливим варіантом цих слів є лексема **do-kingan**. Вислів **kinshigan-teki** використовується для позначення поверхової оцінки або враження чи погляду на якусь проблему чи питання.

На позначення косоокості в японській мові є три слова: **yabunirami**, **shashi** та **yorime**. **Yabunirami** та **shashi** вживаються щодо людей, у яких одне око знаходиться в нормальній позиції, а інше весь час спрямоване назовні або всередину. **Yorime** – це такий стан косоокості, коли обидва ока звернені всередину, тобто спрямовані на перенісся. Етимологія **shashi** досить проста. Ієрогліф **sha** означає «похилий», **shi** означає «погляд». **Yabu** означає «розповсюджуватися в усіх напрямках», а **nirami** має значення «пильно дивитися» або «вирячитися». Слово **yabunirami** також має значення «заплутаний погляд на якесь питання».

Ronpari – слово з дуже цікавою етимологією. **Ron** – це скорочення від *gondon* (японська назва Лондону); **pari** – це назва Парижу японською мовою. Це слово означає, що одне око у людини дивиться в Лондон, а друге – в Париж, тобто спрямовані в різних напрямках.

Donguri-manako – це ще одна лексема на позначення вирлоокості. *Donguri* – це жолудь, *manako* – це зрачок. Синонімічне до **donguri-manako** значення має лексема **gyoro-me**; **gyoro** – це скорочення від ономатопоетема **gyorori**, яка означає «вирячитися». **Kitsune-me** використовується щодо людей з дуже вузькими розрізами очей. **Kitsune** японською мовою означає «лисиця».

У світі, в якому домінують правші (**migi-kiki**), лівші (**hidari-kiki**) дуже часто стають об'єктом насмішок, знущань і зневаги. **Gitcho** – це сленговий вираз на позначення лівші. Цікаво, що **gitcho** – це скорочення від словосполучення **hidari-gitcho**, яке, в свою чергу, походить від **hidari giyō**. Слово *kiyō* та його озвінчена форма *giyō* мають значення «вмілий, акуратний».

Традиційно в японській культурі лівші вважаються надзвичайно здатними, здібними й вмілими майстрами різноманітних ремесел. Недарма відомого скульптора, який жив у період Едо й залишив по собі величезну кількість шедеврів, включаючи знамениту на весь світ «Сплячу кішку», звали *Jingorō Hidari*.

Проте відомо, що в японській, як і в західній культурі й історії, ліва сторона й взагалі все, що знаходилося зліва, вважалося чимось темним, неприємним й небезпечним для людини. В той час

як праве асоціювалося з усім позитивним. Так, наприклад, в англійській мові слово *dexterity* (латинською мовою «правий») означає «здатність», «спритність»; в той час як лексема *sinister* (латинською мовою «лівий») має дуже негативне значення: «страшний, зловісний» і т. д.

Зі словом *hidari* (лівий) є дуже цікавий вираз **hidari-mae**. Так говорять про біду, горе, нещастя або про невдачі у роботі або бізнесі. Так, наприклад, вислів **ano ie wa hidari-mae ni natta** означає, що у цієї сім'ї великі проблеми з фінансами і вона скоро збанкрутує.

Етимологія цього вислову досить проста. У японців існує звичай вдягати покійника у кімоно з **hidari-mae**, тобто накладаючи ліву частину кімоно поверх правої. Проте в усіх інших випадках кімоно носить закладеним з правої сторони на ліву. Треба також зазначити, що кімоно носяться однаково закладеними з правої сторони на ліву як чоловіками, так і жінками.

Компонент *hidari* (лівий) також входить до складу наступного словосполучення: **hidari-maki**. Дослівно, слово **hidari-maki** означає «проти часової стрілки». Проте друге, розмовне, значення цього словосполучення – «варивода», «шкодороб», «халамидник», «дуже ексцентрична людина». Людина, у якої чуб зачесаний направо, сприймається як ексцентрична й певною мірою ненормальна.

Шкіра.

Подібно до інших культур, в японській дуже високо ціниться м'яка, еластична, гладка шкіра. Тому зневажливими назвами для шкіри є лексема **samehada** (дослівно «акуляча шкіра») та **torihada** (дослівно «куряча шкіра») – її адекватним перекладом можна вважати український сталий вираз «гусяча шкіра». Широковживані синоніми цих лексем наступні: **zara-zara** або **butsu-butsu shita hada** – груба шкіра. Серед молоді можна часто почути **kanojyo wa bijin dakedo hada ha zarazara da** (Хоч вона і красуня, проте у неї груба шкіра). Про недоглянуту шкіру просто говорять **hada ga kitanai** – брудна шкіра, або **hada ga areteiru** – шкіра з великими порами. Хоч в сучасній Японії це виражено не настільки, традиційно в японській культурі однією з умов «стандартної», красуні є біла, напівпрозора шкіра. В японській мові існує навіть приказка **iro no shiroi wa shichi nan kakusu**, дослівно яку можна перекласти як «біла шкіра у дівчини ховає всі інші її недоліки». Відповідно,

asaguroi (кугої – «чорний») **hada** – це зневажлива назва японців, у яких дуже темна шкіра. Така упередженість пов'язана певною мірою з тим, що з давніх-давен лише члени імператорської сім'ї та інших дуже багатих аристократів могли дозволити собі не працювати в полі й перебувати весь час в затінку палацу, займаючись витонченими мистецтвами, амурними справами й науковою діяльністю. Представники інших класів давньої Японії мали темнувату шкіру, тому що змушені були важко працювати й не могли дозволити собі прихисток від сонця. Й до сьогодні біла шкіра в Японії вважається певною мірою аристократичною.

Як бачимо, сленгові слова та вирази характеризуються значним багатством синонімічного ряду та наявністю описових ономапоетем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большой японско-русский словарь. Под ред. Н. И. Конрада Т. 1–2. М. «Советская энциклопедия», 1970.
2. Борисова Е. Г. О некоторых особенностях современного жаргона молодежи // Русский язык в школе. – М., 1987. – № 3.
3. Галич Д. Л., Олійник Р. С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1998.
4. Горбач О. Зібрані статті 1. Арго на Україні. – Мюнхен, 1993.
5. Дубовина К. Н. Студенческий жаргон // Филологические науки. – 1980. – № 1. Уздинская Е. В. Семантическое своеобразие современного молодежного жаргона // Активные процессы в языке и речи. – Саратов, 1991.
6. Жирмунский В. М. Марксизм и социальная лингвистика. – Л.: Наука, 1969.
7. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты. – Л.: Художественная литература, 1936.
8. Ілік Т. Соціальні варіанти мови та їх термінологічне окреслення // Мовознавчі дослідження. Збірник наукових праць. – Донецьк: ДонДУ, 2000.
9. Копыленко М. О семантической природе молодежного жаргона // Социально-лингвистические исследования. – М., 1976.
10. Леонтьев А. А., Шахнарович А. М., Батов В. И. Речь в криминалистике и судебной психологии. – М., 1977.

11. Лингвистический энциклопедический словарь // Гл. ред. В. Н. Ярцева, – М.: Сов. Энциклопедия, 1990.

12. Липатов А. Т. Русский сленг и его соотнесенность с жаргоном и аргю // Семантика и уровни ее реализации. – Краснодар, 1994.